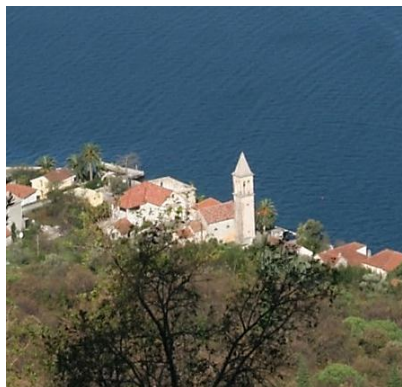
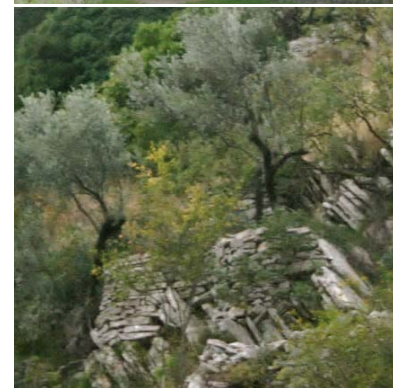
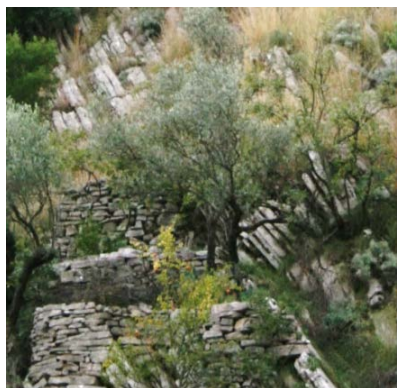

STUDIJA KULTURNOG PEJZAŽA VRMCA

STUDIJA KULTURNOG PEJZAŽA VRMCA

NARUČILAC: Opština Tivat, Trg
Magnolija br.1, 85320 Tivat, Crna Gora

IZVRŠILAC: Oikon, d.o.o., Institut za
primijenjenu ekologiju, Trg senjskih
uskoka 1-2, 10000 Zagreb

BROJ UGOVORA: CRIS No. 309-436

IZRAĐIVAČI STUDIJE

dr.sc. BISERKA DUMBOVIĆ BILUŠIĆ, dipl.ing.arh., voditeljica
izrade

dr.sc. VLADIMIR KUŠAN, dipl.ing.šum., priprema i obrada
podataka u GIS-u

dr.sc. DANKA PETROVIĆ, dipl.biol., analiza prirodnih obilježja
KATARINA LISAVAC, dipl.ing.arh., prikaz istorijskog razvoja
područja i kulturna baština

JELENA FRANOVIĆ, dipl.ing. pejz.arh., obrada i kartiranje
uzoraka pejzaža

JOŠKO KATELAN, prof. i arhivista, dobava istorijskih karata i
jezična obrada teksta

MAJA BILUŠIĆ, mag.ing.arh., analiza antropogenih i vizuelno-
morfoloških obilježja

ANDRIJANA MIHULJA, dipl.ing.šum., izrada kartografskih
prikaza korišćenja prostora

VIŠNJA ŠTEKO, dipl.ing.kraj.arh., obrada i kartiranje tipološke
klasifikacije i osjetljivosti

SUNČANA RAPIĆ, dipl.ing. kraj.arh., obrada i kartiranje
tipološke klasifikacije i osjetljivosti

MAJA POSAVEC, mag.kraj.arh., obrada i kartiranje tipološke
klasifikacije i osjetljivosti

CILJEVI I ZADACI STUDIJE

Vrmac - kotorski i tivatski zaljev, administrativno pripada opštinama Kotor i Tivat.

Dio Vrmca – u okviru područja Svjetske prirodne i kulturne baštine UNESCO-a, a dio (opština Tivat) planiran je Prostorno-urbanističkim planom kao park prirode.

Prepoznato je postojanje prirodne i kulturne baštine Vrmca, ali nije definirana kategorija zaštite niti je ekonomski dovoljno iskorištena.

Cilj je pokazati metodologiju kako prirodno i kulturno nasljeđe definira prostor kao kulturni pejzaž, koji može istovremeno biti zaštićen i stavljen u funkciju razvoja.

- podloga za donošenje rješenja o zaštiti kulturnog pejzaža
- lokalni razvoj temeljen na resursima i vrijednostima pejzaža koje predstavljaju potencijal ekonomskog razvoja
- Studija je namijenjena prvenstveno lokalnim upravama: Opštinama Tivat i Kotor kojima će kao osnova za planske i strateške dokumenta, poslužiti za adekvatnu zaštitu i za ekonomsku valorizaciju pejzaža Vrmca.

SADRŽAJ

1. UVOD

Projektni zadatak, ciljevi i zadaci studije

Metodologija izrade

2. POLAZIŠTA ZA ZAŠTITU KULTURNOG PEJZAŽA VRMCA

Definicije kulturnog pejzaža

Međunarodni kontekst

Nacionalni zakonodavni okvir

3. OPIS PODRUČJA OBUHVATA

Geografski položaj

Granice područja obuhvata

Dosadašnje tipologije pejzaža na području obuhvata

4. ANALIZA PROSTORNO PLANSKE DOKUMENTACIJE I PROJEKATA

Analiza važećih prostornih i urbanističkih planova

Analiza planiranih projekata, strateških i ostalih dokumenata

Analiza pritiska i promjena karaktera predjela

5. ANALIZA PRIRODNIH OBILJEŽJA

Klimatska obilježja

Reljefna obilježja

Geološka i pedološka obilježja

Hidrološka obilježja

Vegetacijska obilježja

Floristička obilježja

Zaštićena prirodna baština

6. PRIKAZ ISTORIJSKOG RAZVOJA VRMCA

Praistorijski i antički period

Srednjovjekovni period (od 12. do 15. vijeka)

Period od 15. do kraja 18. vijeka (vladavina Mletačke republike)

Period od kraja 18. do poč. 20. vijeka (Austrijsko carstvo i Austrougarska monarhija)

Period 20. vijeka

Nepokretna kulturna baština (zaštićena i evidentirana)

7. ANALIZA ANTROPOGENIH OBILJEŽJA

Namjena i korišćenje zemljišta

Elementi i uzorci pejzaža

8. ANALIZA VIZUELNIH I PERCEPTIVNIH OBILJEŽJA

Analiza vizuelne izloženosti

Vizuelno-morfološka obilježja

Percepcija i doživljaj Vrmca

9. IDENTIFIKACIJA KARAKTERA PEJZAŽA - TIPOLOGIJA PEJZAŽA VRMCA

Uvodno obrazloženje

Opšti tipovi/područja karaktera predjela - opšti pejzažni tipovi/područja

Tipovi i područja karaktera predjela - pejzažni tipovi i područja

10. VALORIZACIJA I OCJENA OSJETLJIVOSTI KULTURNOG PEJZAŽA VRMCA

Valorizacija obilježja i kvaliteta pejzaža

Odabrani kriterijumi valorizacije kulturnog pejzaža

Ocjena vrijednosti i osjetljivosti pejzažnih područja

Pritisci razvoja i konflikti u prostoru

Prijedlog zaštite kulturnog pejzaža

11. SMJERNICE ZA ZAŠTITU, PLANIRANJE I UPRAVLJANJE PEJZAŽOM VRMCA

Opšte mjere zaštite kulturnog pejzaža

Mjere zaštite, planiranja i korišćenja pejzaža kao resursa

Mjere za očuvanje karaktera predjela - izrada Plana predjela Vrmca i Konzervatorsko-pejzažnih studija

Smjernice i preporuke za revitalizaciju i poboljšanje stanja kulturnog pejzaža Vrmca

12. ZAKLJUČCI

13. IZVORI I LITERATURA

15. KARTOGRAFSKI PRIKAZI (Kartogram1-35)

Definicija **pejzaža/predjela u Evropskoj konvenciji o predjelu**: predio znači područje percipirano od ljudi, čiji je karakter rezultat djelovanja i među-djelovanja prirodnih i/ili ljudskih faktora.

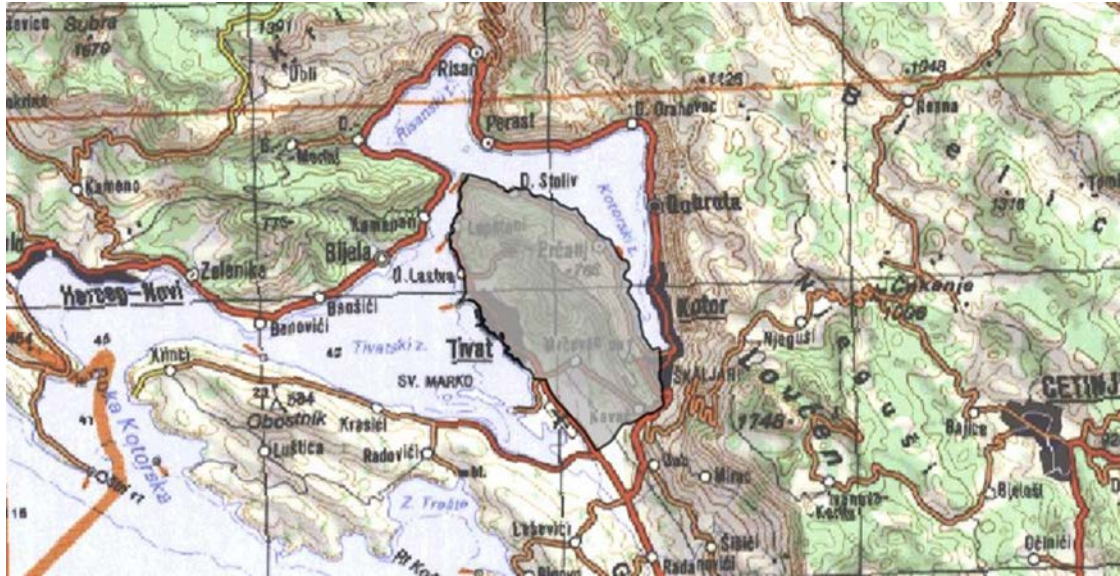
Kulturni pejzaži definisani su kao kombinovano djelo čovjeka i prirode. Oni ilustruju razvoj ljudskog društva i naselja kroz istoriju pod uticajem fizičkih ograničenja i/ili mogućnosti prezentovanih od strane njihove prirodne sredine, te društvenih, ekonomskih i kulturnih snaga društva, unutrašnjih i vanjskih. /UNESCO

Zakon o ratifikaciji konvencije o evropskim predjelima (Sl. list CG, br. 48/08) koji određuje opšte principe zaštite, upravljanja i planiranja predjela.

Zakon o zaštiti kulturnih dobara (Sl. list CG, br. 49/10), predviđa zaštitu kulturnog pejzaža kao jednu od vrsta kulturnih dobara. Planom predjela moguće je predvidjeti potrebu izrade elaborata tj. inicirati zaštitu nekog kulturnog pejzaža na osnovu njegove autentičnosti, integriteta, stepena očuvanosti, jedinstvenosti i rijetkosti, istorijskog, naučnog, arhitektonskog ili drugog društvenog značaja.

Zakon o zaštiti prirode (Sl. list CG, br. 51/08) objašnjava pojam predjela i pejzažne raznovrsnosti, definiše zaštitu predjela, predio izuzetnih odlika, prepoznaje pejzažne vrijednosti i aktivnosti sa specifičnim rasporedom ekosistema pri razvrstavanju zaštićenih prirodnih dobara u kategorije. Definiše plan upravljanja, uslove korišćenja, monitoring i sadržaj strategije zaštite prirode.

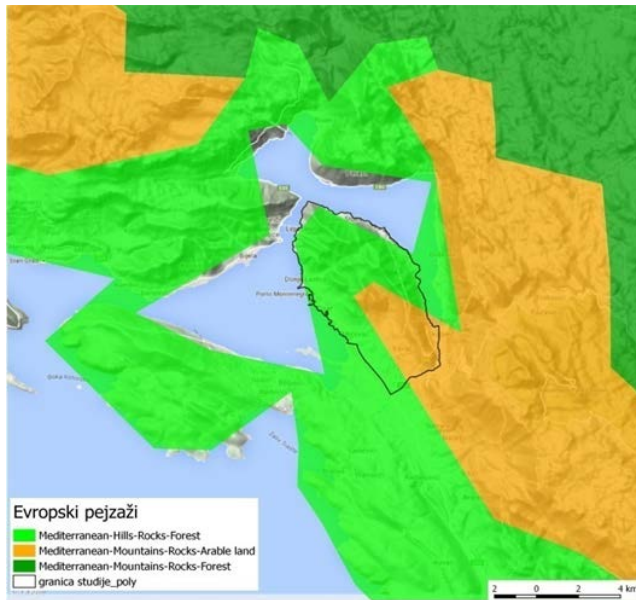

PODRUČJE OBUHVATA

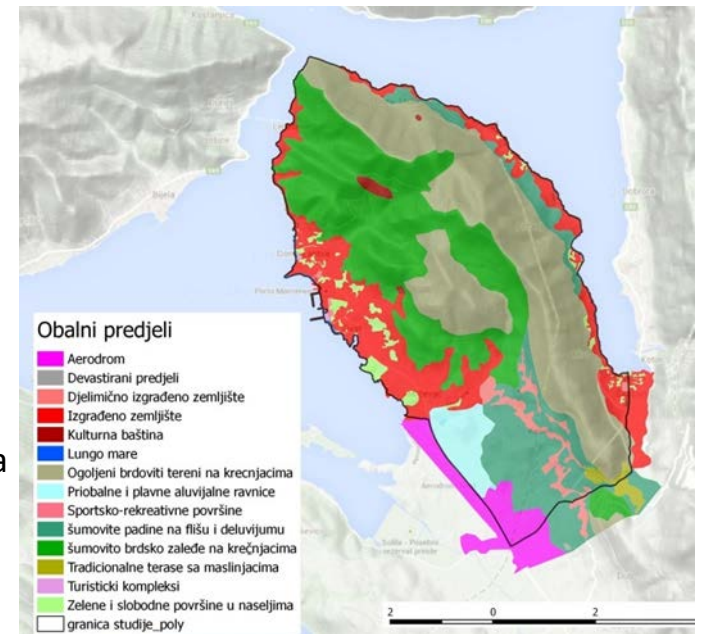
ALATI GIS-A

DOSADAŠNJE TIPOLOGIJE PEJZAŽA NA PODRUČJU OBUHVATA STUDIJE

Izvod iz karte LANMAP2

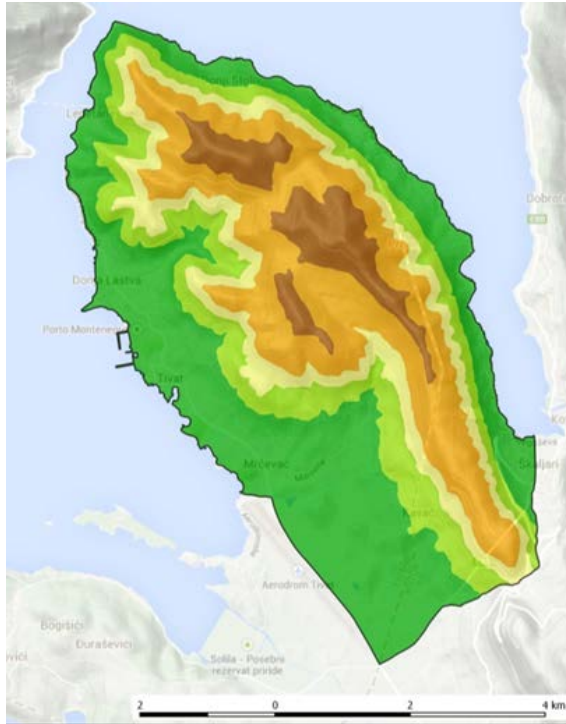
izvod iz karte Tipovi karaktera predjela (Prostorni plan posebne namjene za Obalno područje Crne Gore

ANALIZA PRIRODNIH OBILJEŽJA

KLIMATSKA OBILJEŽJA

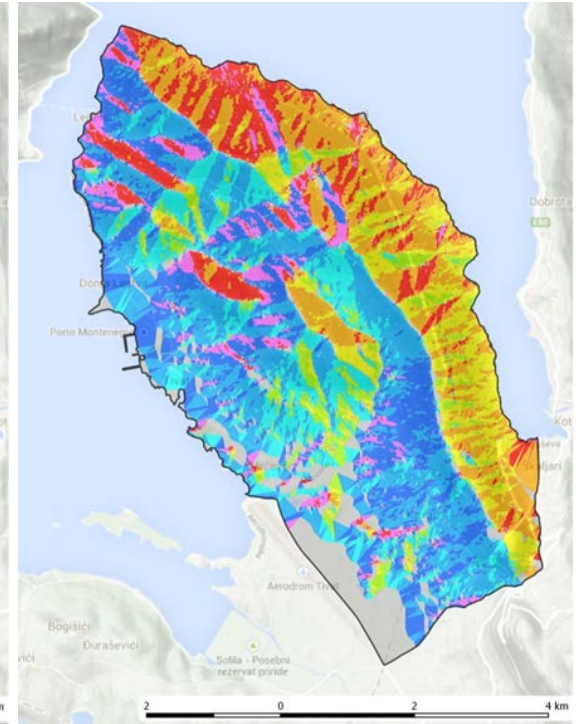
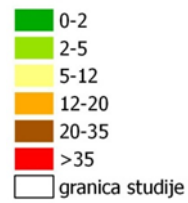
RELJEFNA OBILJEŽJA

nadmorske visine

nagib terena

ekspozicije

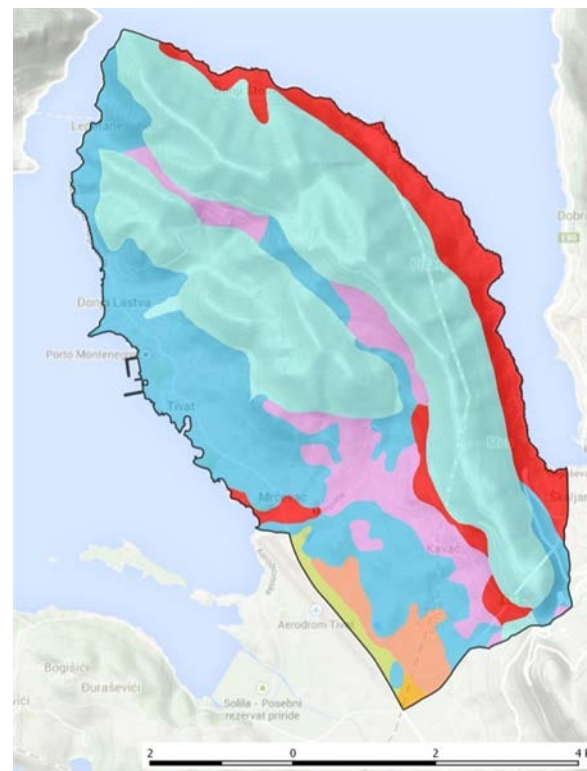

GEOLOŠKA I PEDOLOŠKA OBILJEŽJA

geologija

- krecnjaci
- meke stijene
- sedimenti
- tvrde stijene
- granica studije

tipovi zemljišta

- Aluvijalno karbonatno jaka stenovitost
- Aluvijalno karbonatno, oglejeno
- Aluvijalno-deluvijalno karbonatn, duboko
- Smedje antropogenizirano
- Smedje antropogenizirano Flisevi
- Smedje erodirano mediteransko Flisevi
- Smedje erodirano sumsko plitko
- granica studije

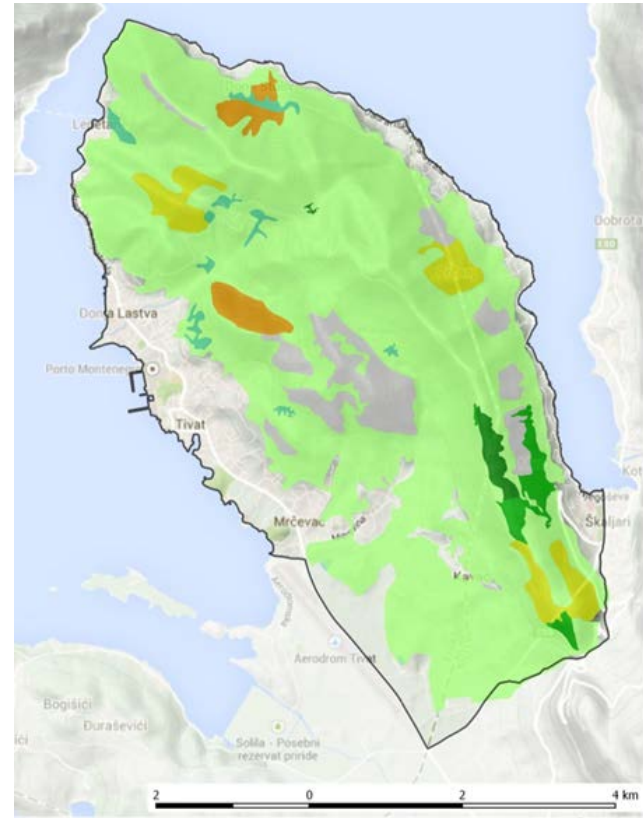
HIDROLOŠKA OBILJEŽJA

hidrologija

- cisterna
- izvor
- ◆ vodosprema
- potoci
- vode
- granica studije

VEGETACIJSKA OBILJEŽJA

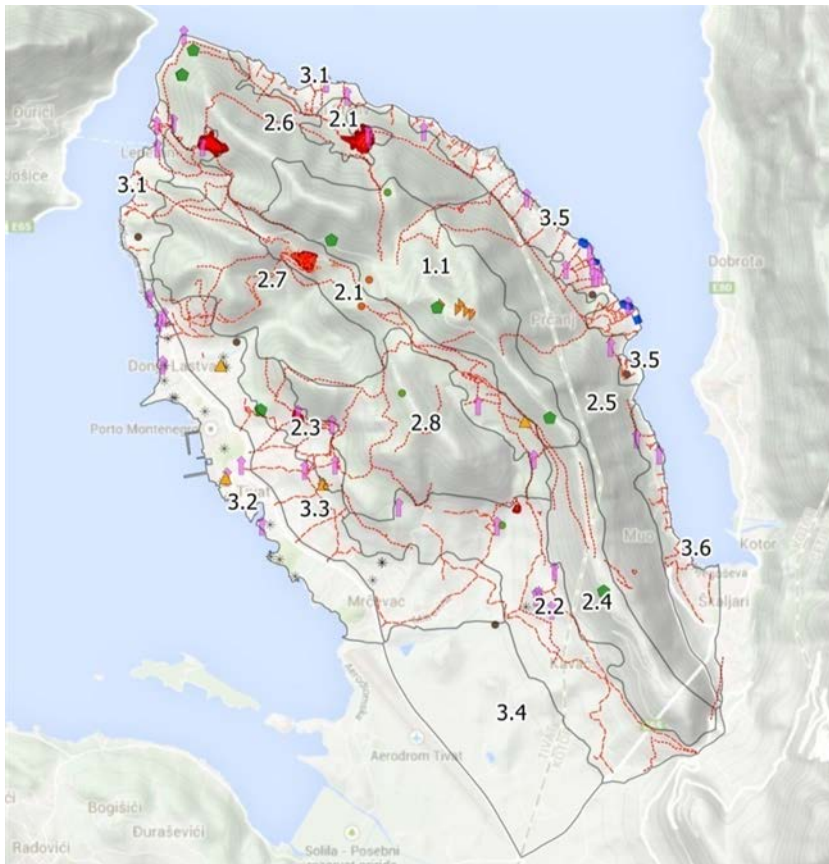
tipovi vegetacije

- alepski bor
- crni bor
- kamenjar
- kesten
- makija i garig
- masline
- medunac i bjelograbić
- granica studije

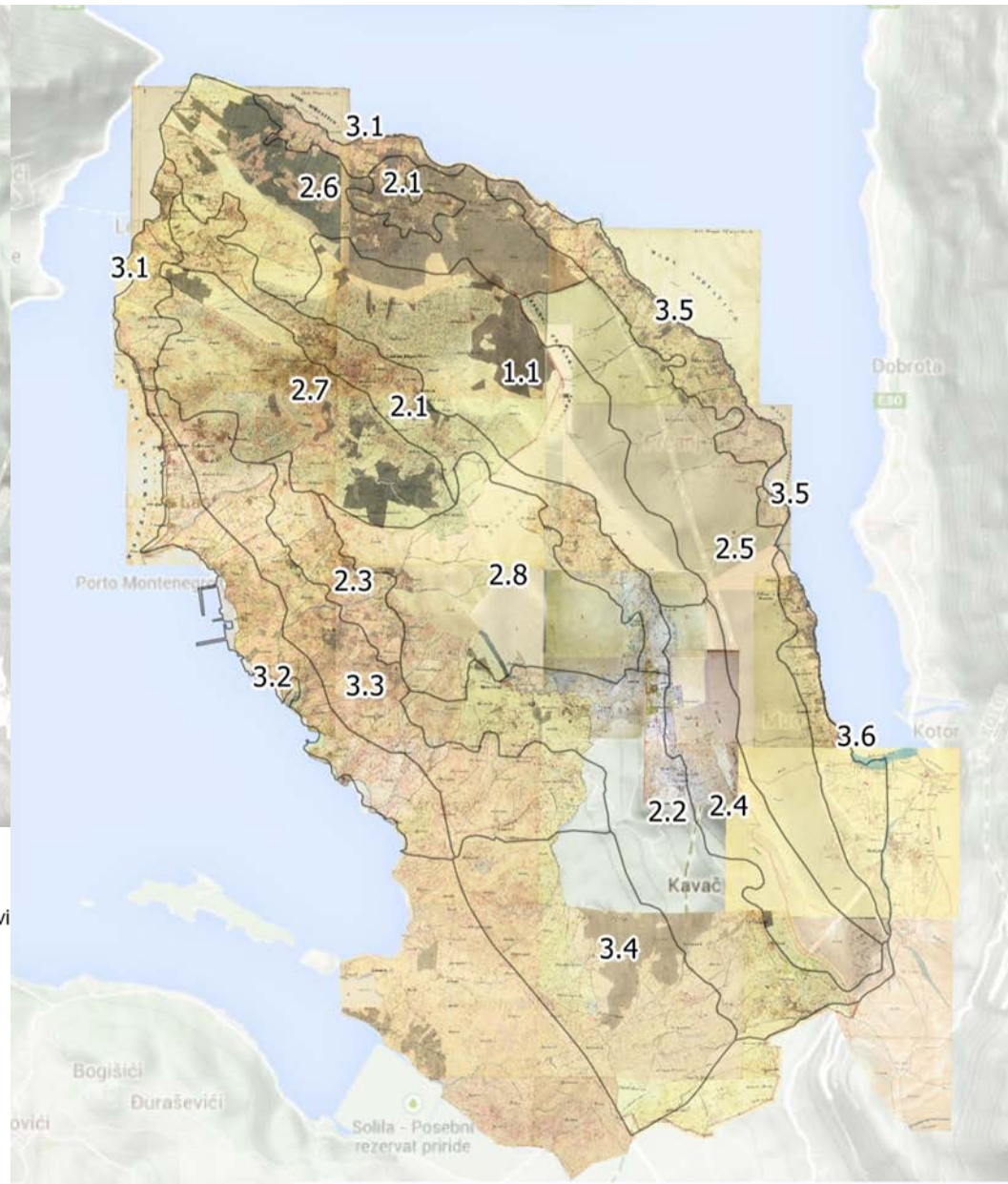
KULTURNA BAŠTINA

GENEZA PROSTORA

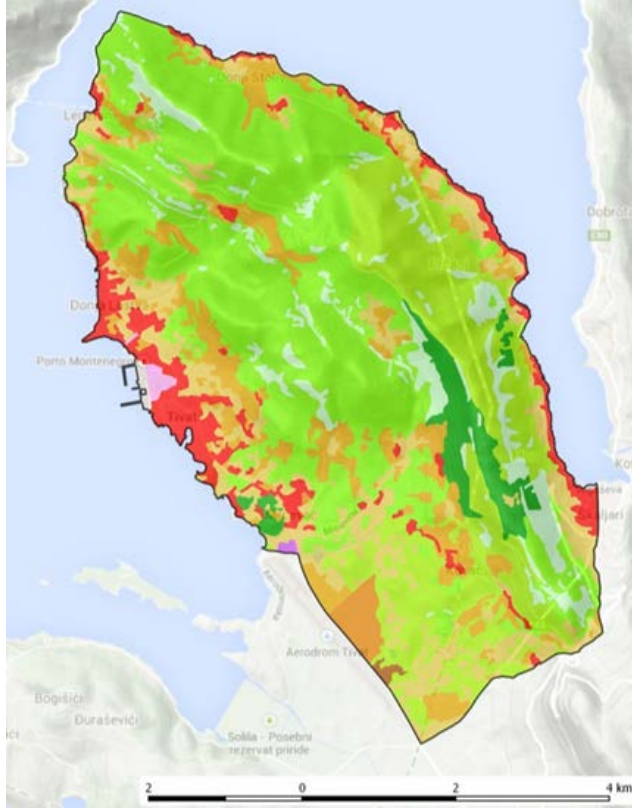

kulturna baština

- crkve
- austrougarski odbrambeni punkтови
- fortifikacija
- kula
- arheologija antika
- arheologija ilirsko doba
- arheologija srednji vijek
- letnjikovci
- palate
- staza
- staze kroz sela
- lokalni put
- naselja

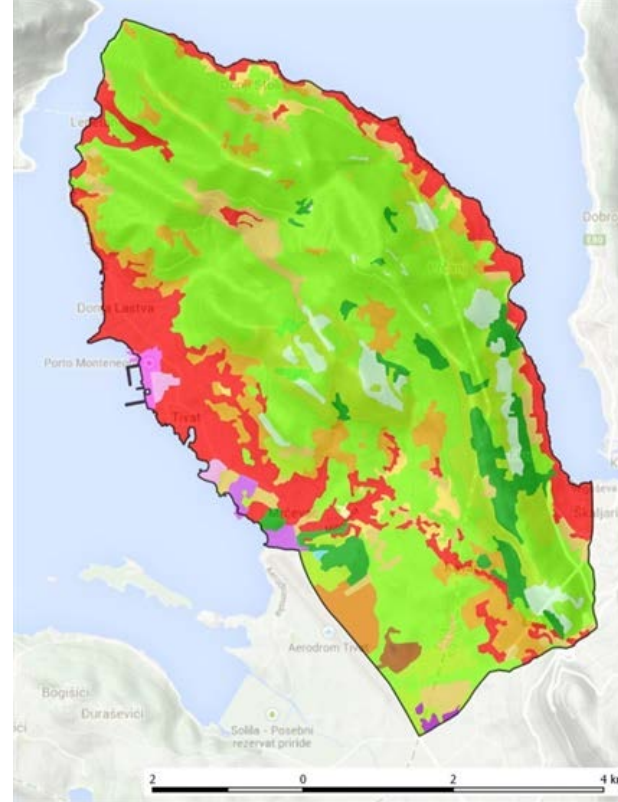

Katastarska karta iz 1838.

pokrov zemljišta 1970.

- Naselja (<80% izgrađeno)
- Industrijski ili poslovni prostori
- Rudokopi
- Odlagališta otpada
- Gradilišta
- Gradsko zelenilo
- Sport i rekreacija
- Oranice
- Vinogradi
- Maslinici
- Livade i pašnjaci
- Mozaik poljoprivrednog korištenja
- Poljoprivredne površine s prirodnom veg.
- Bjelogorična šuma
- Crnogorična šuma
- Mješovita šuma
- Sukcesija šume
- Područja s oskudnom vegetacijom
- Vode stajačice
- granica studije

pokrov zemljišta 2012

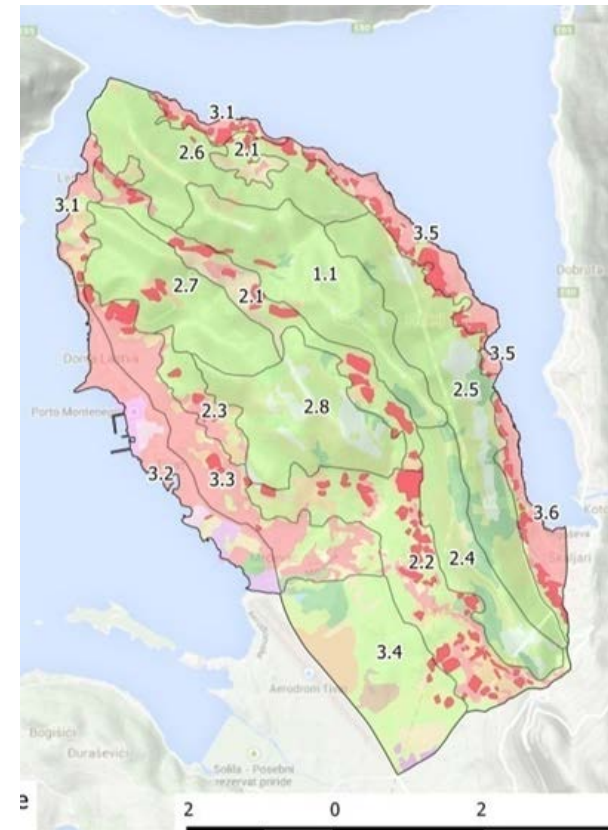
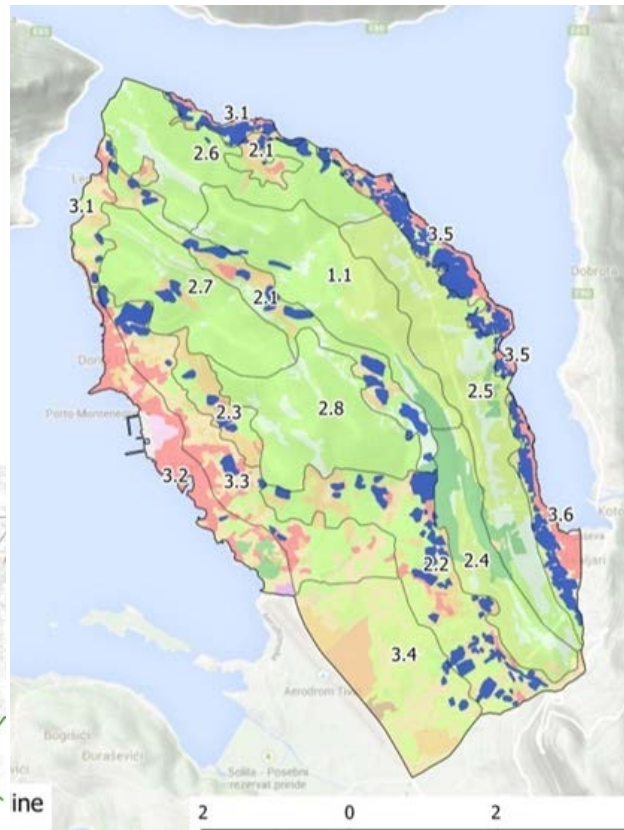
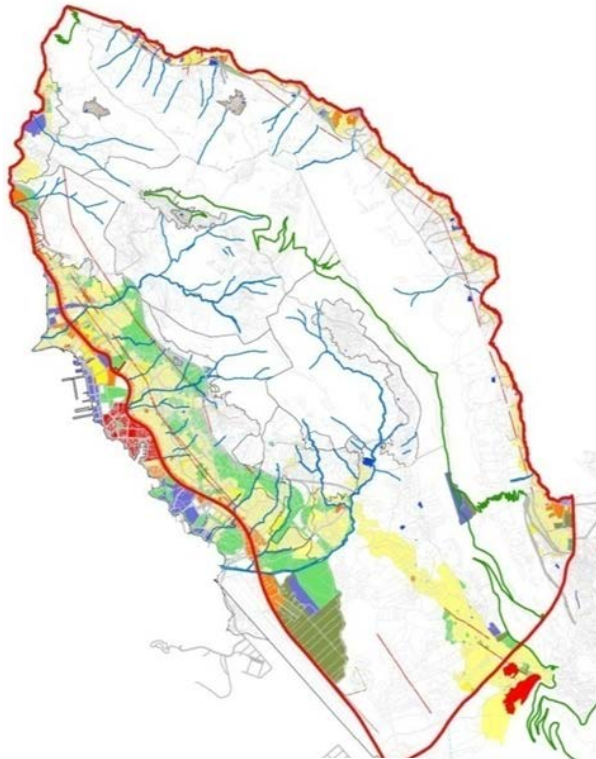
- Naselja (<80% izgrađeno)
- Industrijski ili poslovni prostori
- Rudokopi
- Odlagališta otpada
- Gradilišta
- Gradsko zelenilo
- Sport i rekreacija
- Oranice
- Vinogradi
- Maslinici
- Livade i pašnjaci
- Mozaik poljoprivrednog korištenja
- Poljoprivredne površine s prirodnom veg.
- Bjelogorična šuma
- Crnogorična šuma
- Mješovita šuma
- Sukcesija šume
- Područja s oskudnom vegetacijom
- Vode stajačice
- granica studije

POKROV ZEMLJIŠTA CORINE LAND COVER

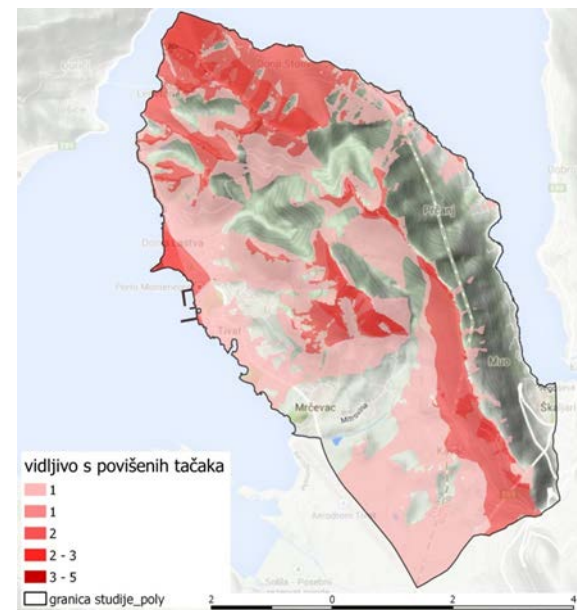
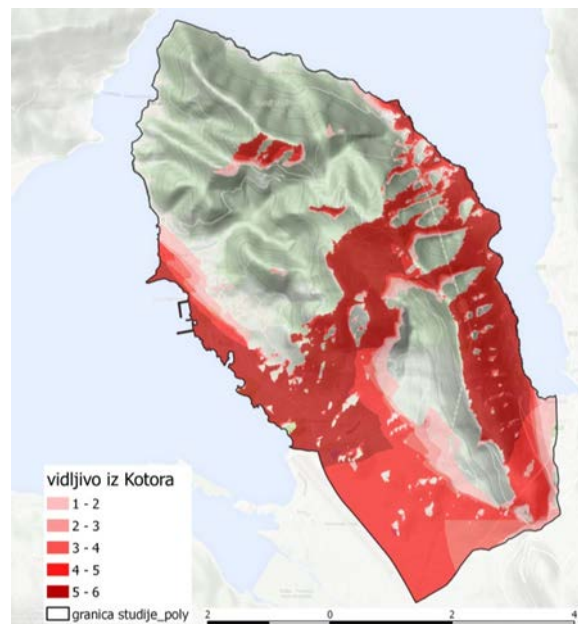
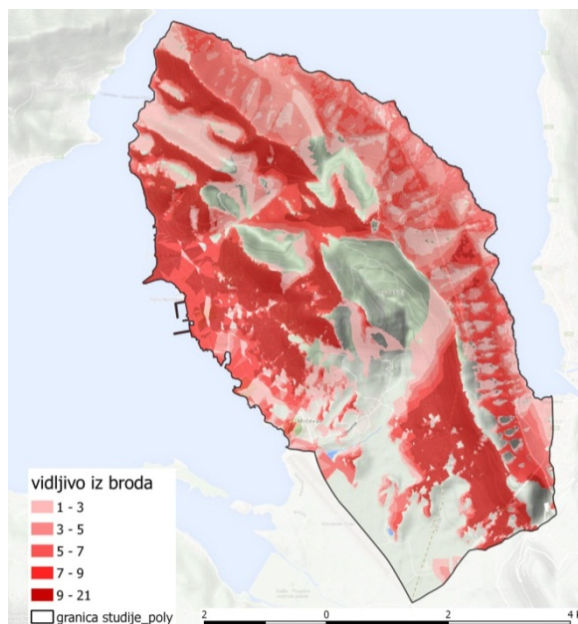
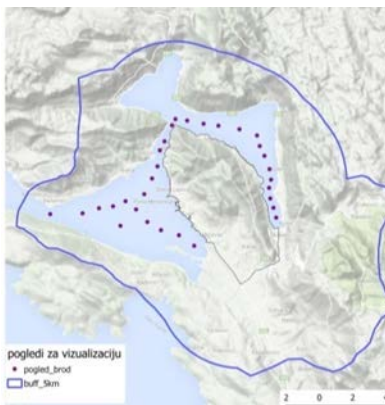
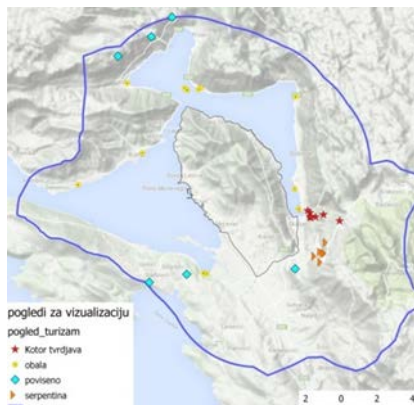
ELEMENTI I UZORCI PEJZAŽA

Agrarne površine na terasama 1970. i 2012. godine

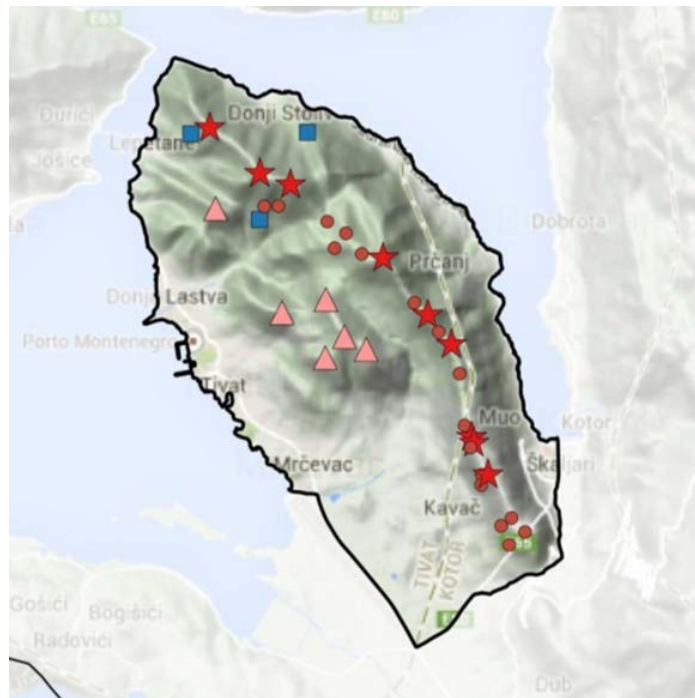
- GRANICA OBUKNATA STUDIE
- ZONE S JAVNIM SADRŽAJIMA - škole, vrtić, bolnica, objekti kulture, prirodni objekti, poslovni objekti
- STAMBENI MJEŠOVITE ZONE S VIŠESTAMBENIM ZGRADAMA
- STAMBENE ZONE S INDIVIDUALNIM ZGRADAMA
- TURISTIČKE ZONE
- AMBIJENTALNE CJELINE
- ZONE REZIDENCIALNIH OBJEKATA
- ZONE VJERSKIH OBJEKATA
- GROBLJE
- ZONE SPORTA I REKREACIJE
- ZONE GRADSKOG ZELENILA
- PROBALNI POJAS - mulo, mendoš, porta, prieteništa, privazišta

ANALIZA VIZUELNE IZLOŽENOSTI VRMCA

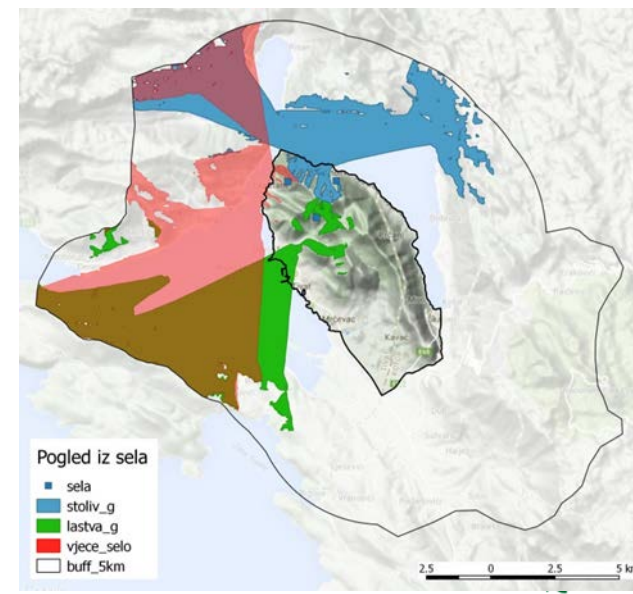
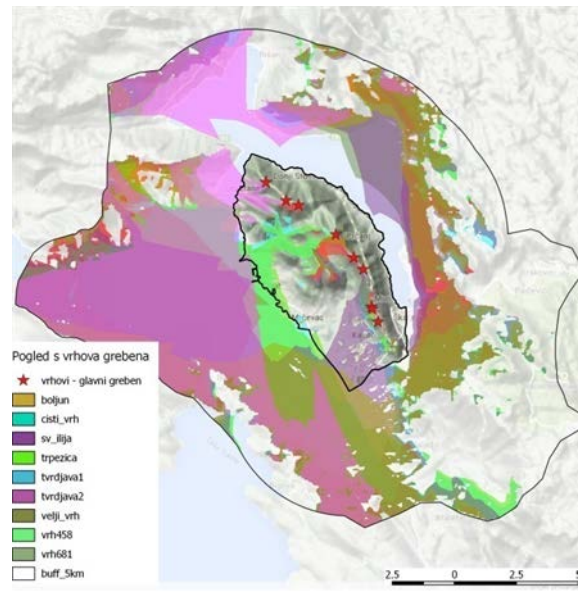
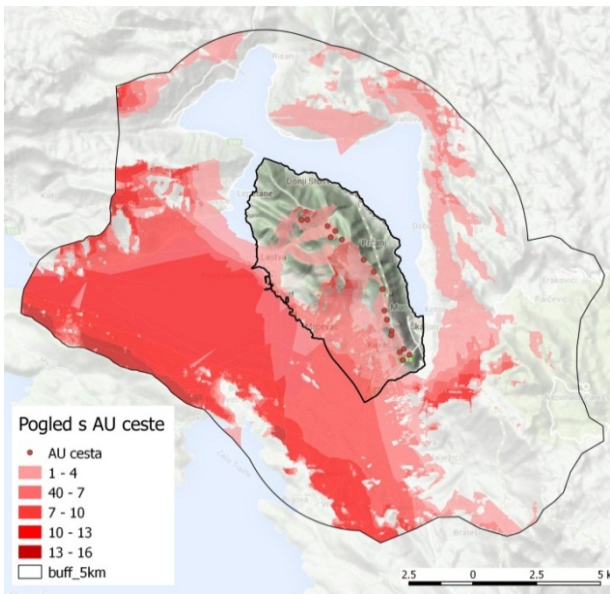

VIZUELNO - MORFOLOŠKA OBILJEŽJA VRMCA

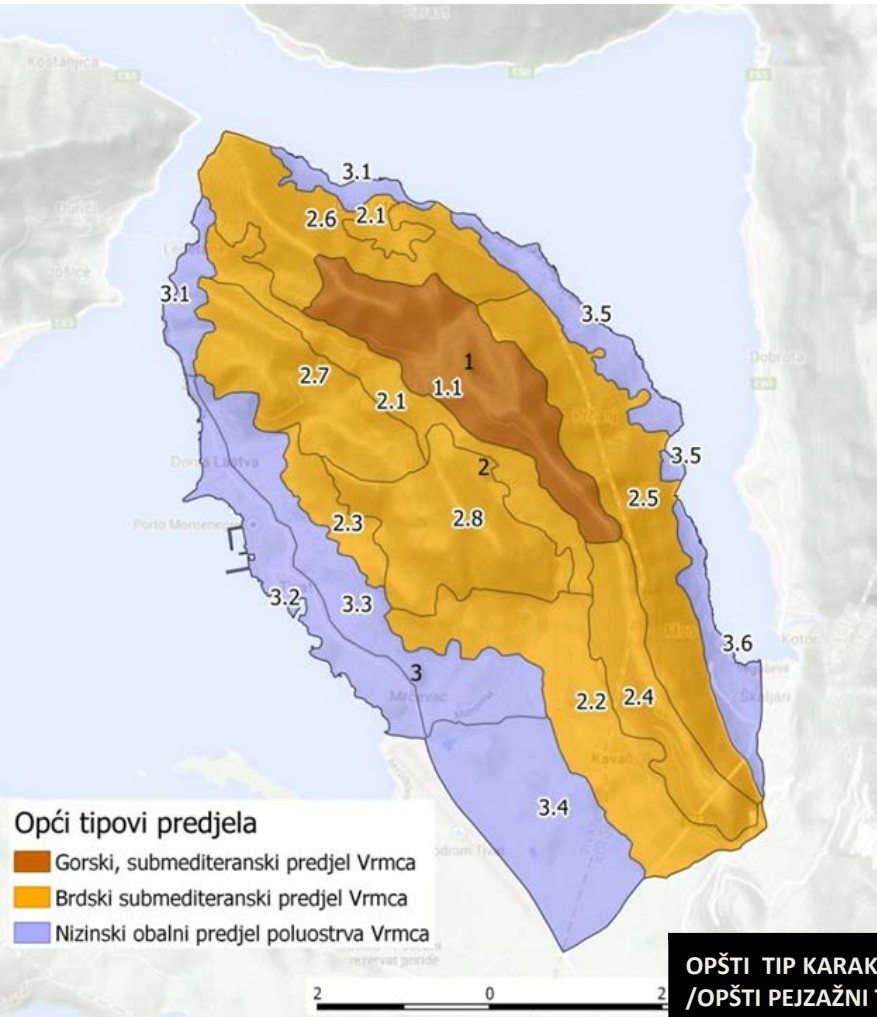

vidikovci

- AU cesta
- sela
- ▲ vrhovi
- ★ vrhovi - glavni greben
- buff_5km
- granica studije_poly

OPŠTI PEJZAŽNI TIPOVI/PODRUČJA - OPŠTI TIPOVI/PODRUČJA KARAKTERA PREDJELA

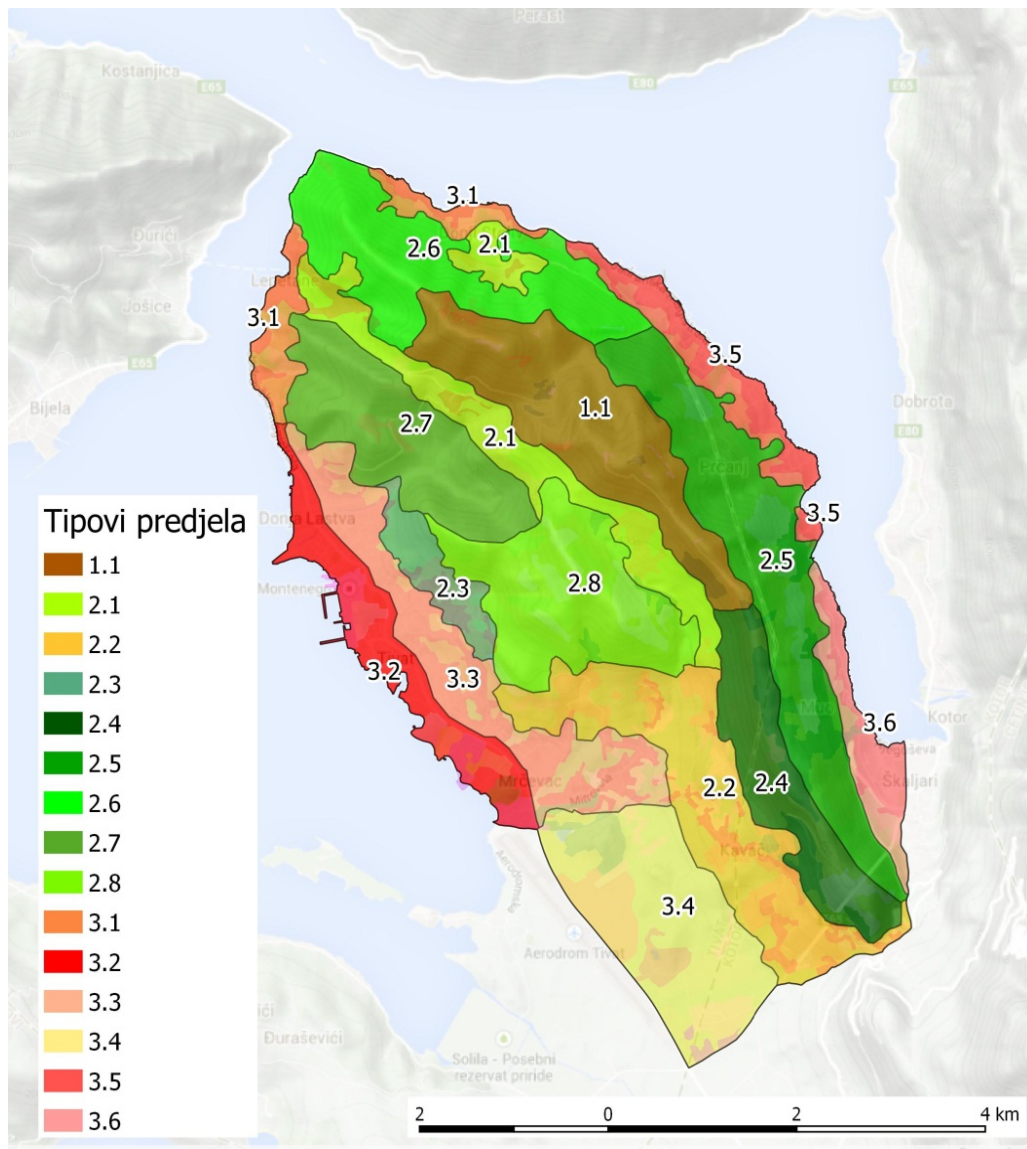
OPŠTI TIP KARAKTERA PREDJELA /OPŠTI PEJZAŽNI TIP

1. Gorski, submediteranski
2. Brdoviti, submediteranski
3. Obalni/priobalni, nizijski

OPŠTE PODRUČJE KARAKTERA PREDJELA /OPŠTE PEJZAŽNO PODRUČJE

1. Gorski, submediteranski predio Vrmca
2. Brdoviti, submediteranski predio Vrmca
- 3.a Obalni/priobalni, nizijski predio JZ dijela poluostrva Vrmca
- 3.b Obalni predio SI dijela poluostrva Vrmca
- 3.c Obalni predio tjesnaca Verige

TIPOVI I PODRUČJA KARAKTERA PREDJELA - PEJZAŽNA PODRUČJA I TIPOVI

- 1.1. Gorski, šumski predio Vrmca
- 2.1.a Brdoviti, istorijski, ruralni predio Pasiglava, Gornjih Bogdašića, Gornje Lastve i Veće brda
- 2.1.b Brdoviti, istorijski, ruralni predio Gornjeg Stoliva
- 2.2. Brdoviti, semi-ruralni predio Donji Bogdašići-Kavač
- 2.3. Brdoviti, istorijski agrikulturni predio Đurđevog brda
- 2.4. Brdoviti, šumski, fortifikacijski predio Vrmca
- 2.5. Brdoviti, izbrazdani, krečnjački predio Vrmca
- 2.6. Brdoviti, šumski predio Veriga i Stoliva
- 2.7. Brdoviti, šumski, doprirodni predio Lastve
- 2.8. Brdoviti, ogoljeni predio Popove glave
- 3.1. Obalni, semi-ruralni, turistički predio Lepetane - Opatovo
- 3.1. Obalni, semi-urbani, turistički predio Donjeg Stoliva
- 3.2. Obalni, nizijski, urbano-turistički predio Tivta
- 3.3. Priobalni, nizijski, peri-urbani predio Donja Lastva - Tivat - Gradiošnica
- 3.4. Nizijski, agrikulturno-šumski predio Tivatskog polja
- 3.5. Obalni, istorijski, urbano-ljetnikovački predio Prčanja
- 3.6. Obalni, peri-urbani predio Muo-Škaljari

GORSKI ŠUMSKI PREDIO/PEJZAŽ VRMCA (1.1.)

Vizuelne karakteristike

Prirodne karakteristike

Strukturne karakteristike i antropogeni uticaji

Stanje karaktera – pritisci i negativna obilježja

Smjernice za planiranje i upravljanje

BRDOVITI, ISTORIJSKI, RURALNI PREDIO GORNJIH BOGDAŠIĆA, PASIGLAVA , GORNJE LASTVE I VEĆE BRDA (2.1.)

OBALNI, ISTORIJSKI, URBANO-LJETNIKOVAČKI PREDIO PRČANJA (3.5.)

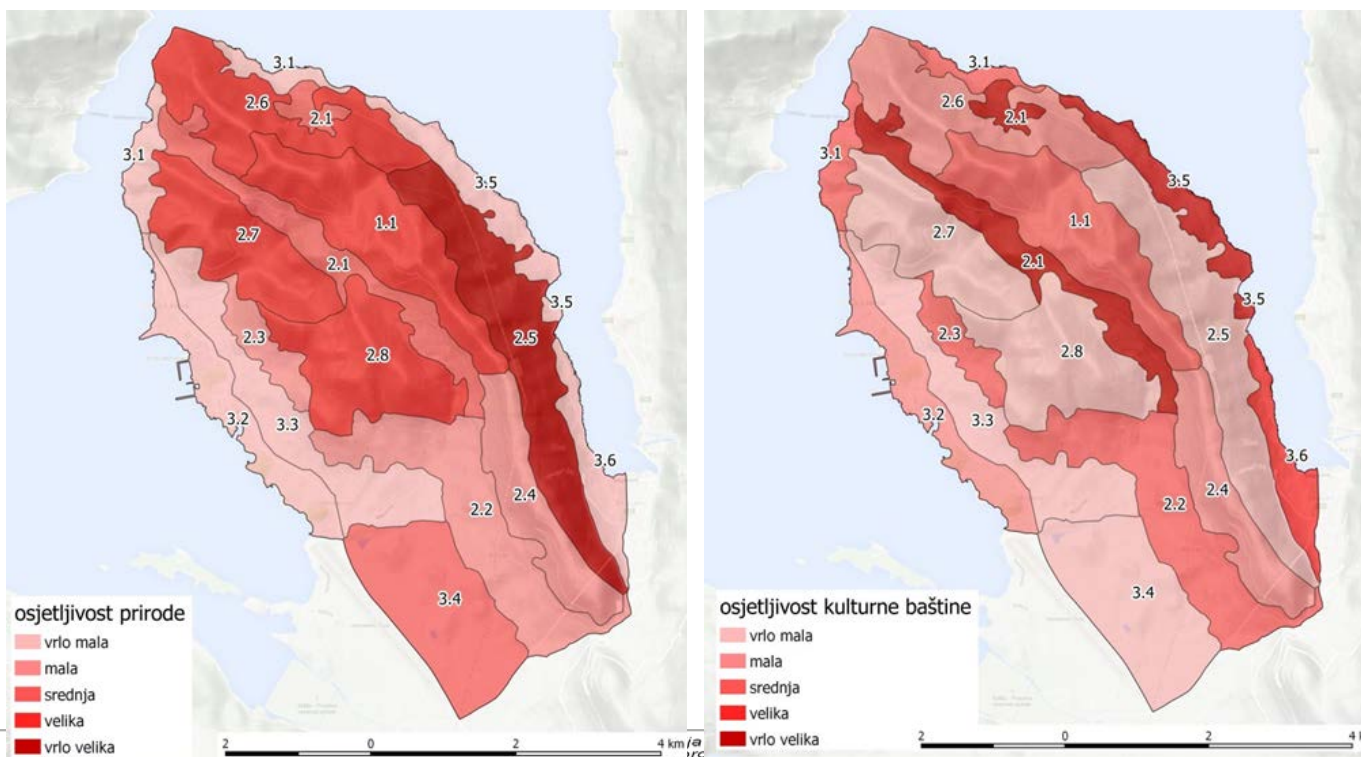
VALORIZACIJA I OCJENA OSJETLJIVOSTI KULTURNOG PEJZAŽA

Integritet, prisutnost prepoznatljivih elemenata oblikovanja, prostorne organizacije i funkcija kroz sve istorijske periode razvoja. Integritet se sagledava kao - društveni, funkcionalni, strukturni i vizuelni.

Autentičnost, očuvanost istorijskih elemenata, građe, oblika i funkcija iz perioda nastajanja ili iz perioda značaja, a u slučaju prirodnih komponenata očuvanost prirodnosti i ekoloških uslova.

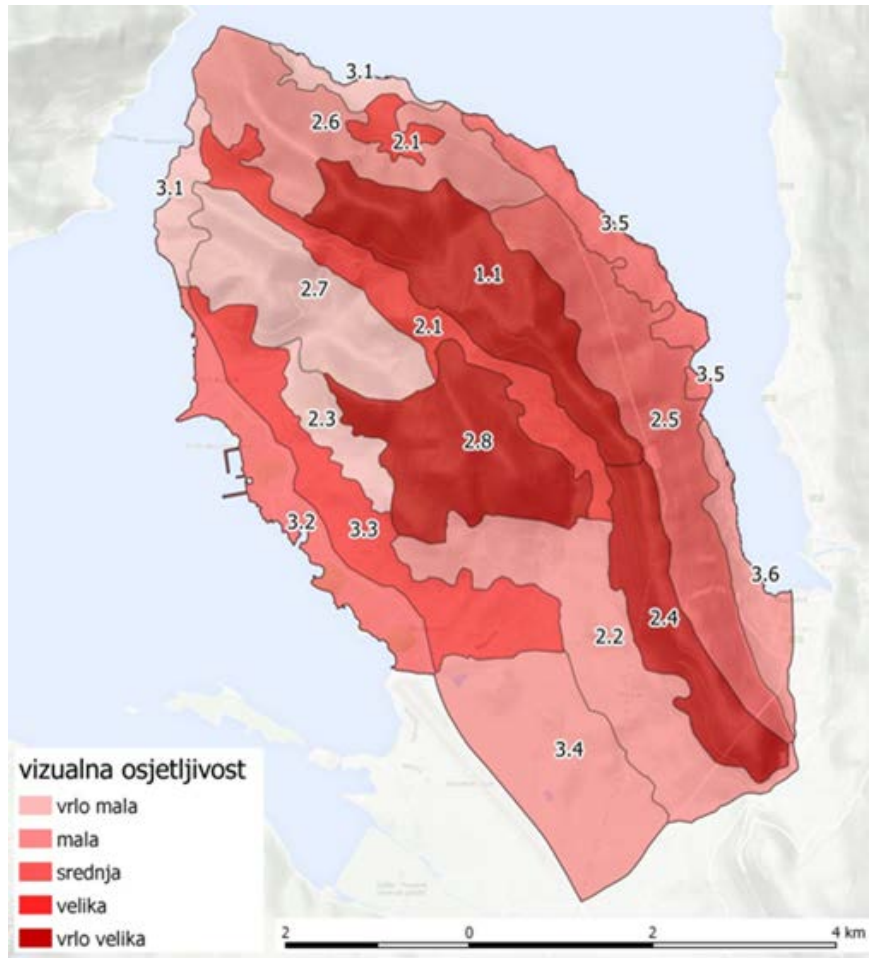
prisutnost **kulturne i prirodne baštine**

Ostali kriteriji: rijetkosti i jedinstvenosti, usklađenosti /harmoničnosti, estetskih i vizuelnih karakteristika te potencijala za javno korištenje, razvoj javnih, edukativnih, rekreativnih ili sličnih sadržaja, ali i za razne oblike ekonomskog korišćenja

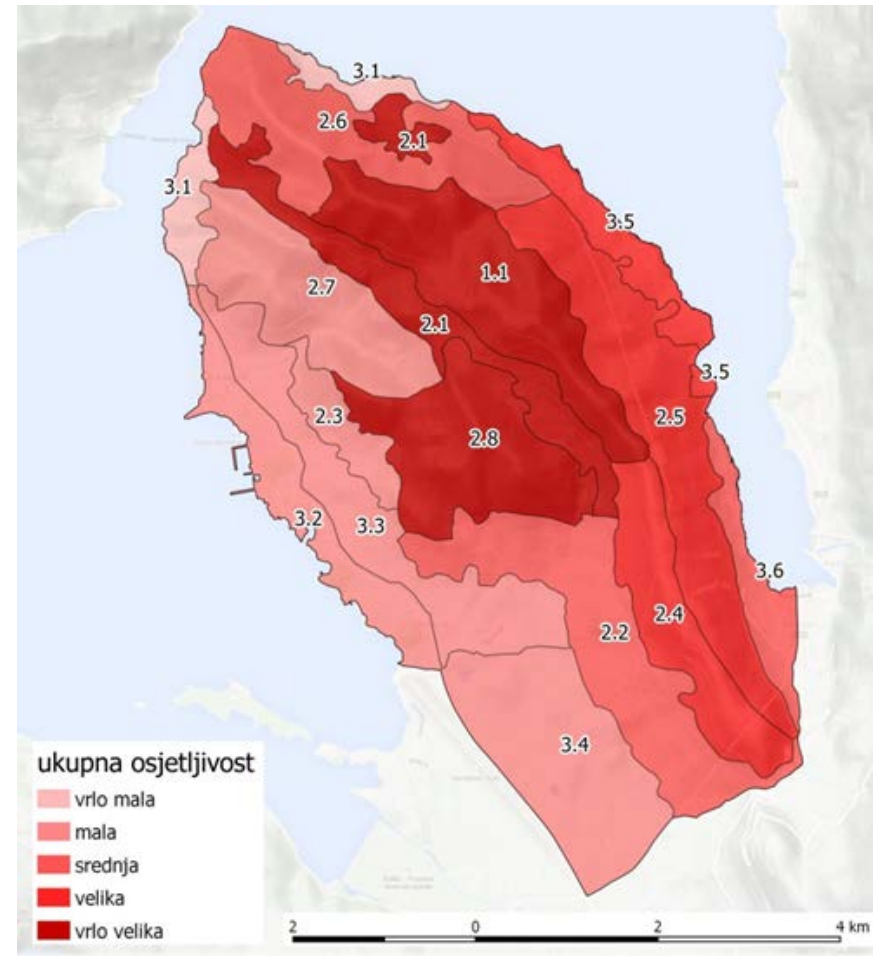

OSJETLJIVOST PEJZAŽA VRMCA

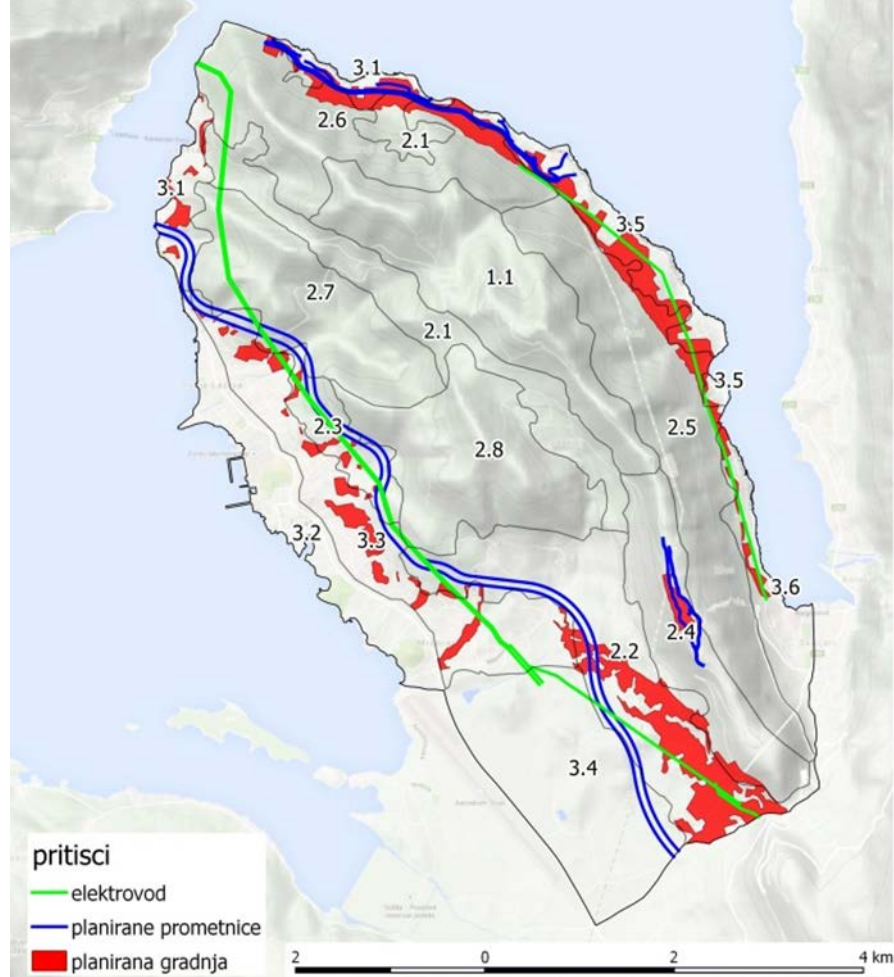

Osjetljivost s obzirom na vizuelnu izloženost

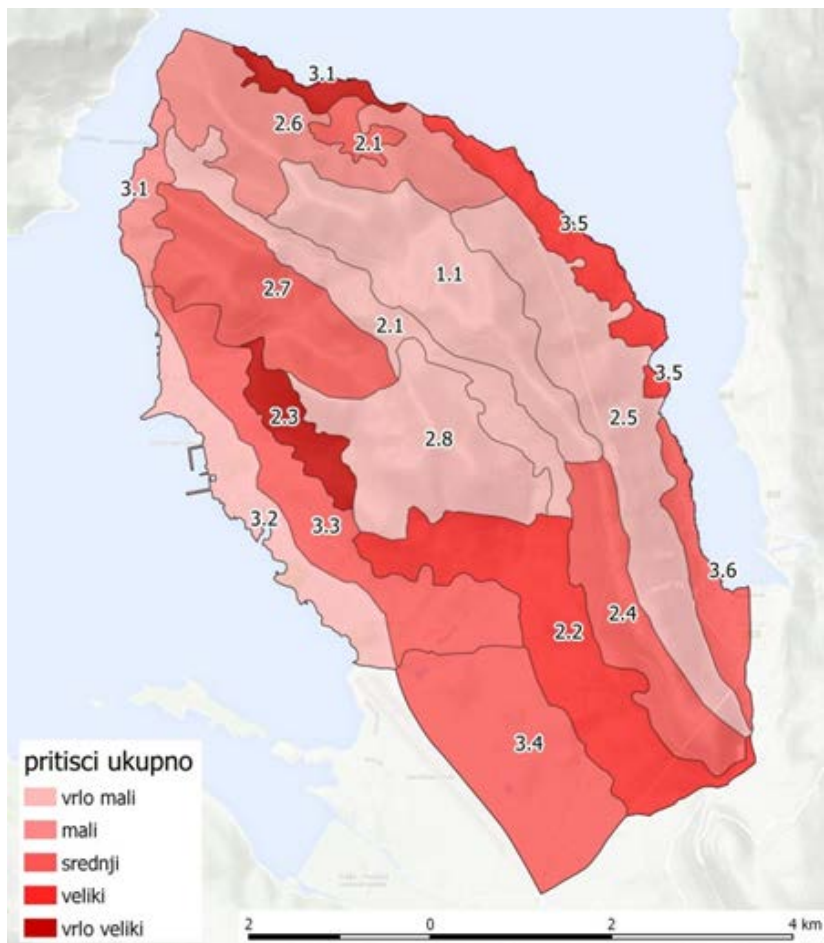

Ukupna osjetljivost prostora

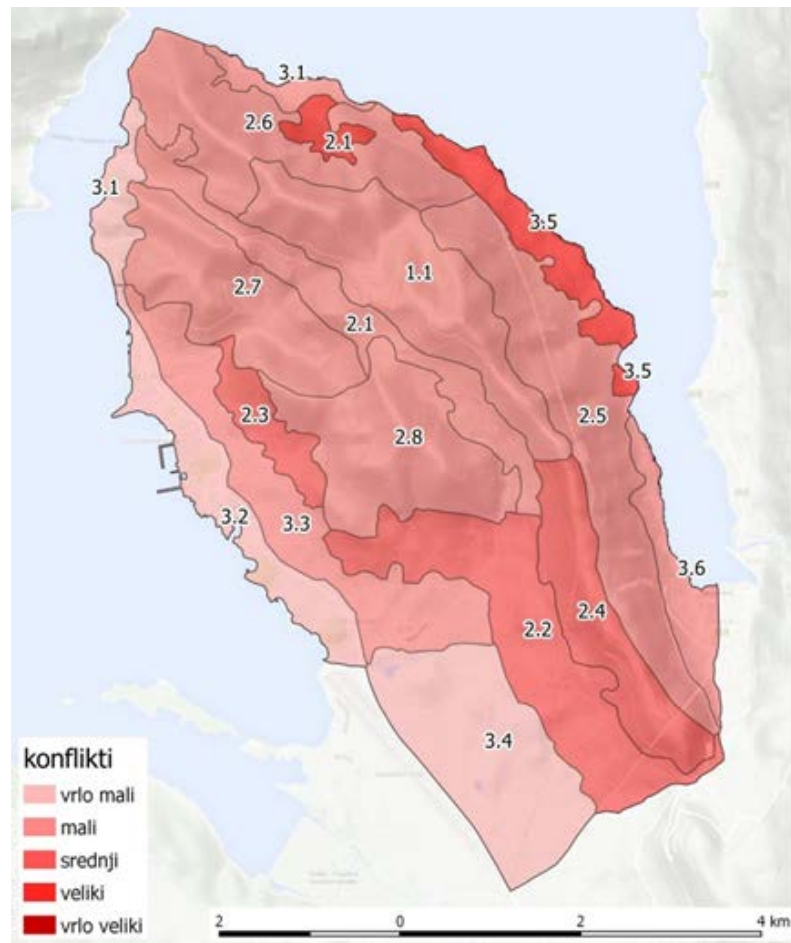
PRITISCI RAZVOJA I KONFLIKTI U PROSTORU

PRITISCI RAZVOJA I KONFLIKTI U PROSTORU

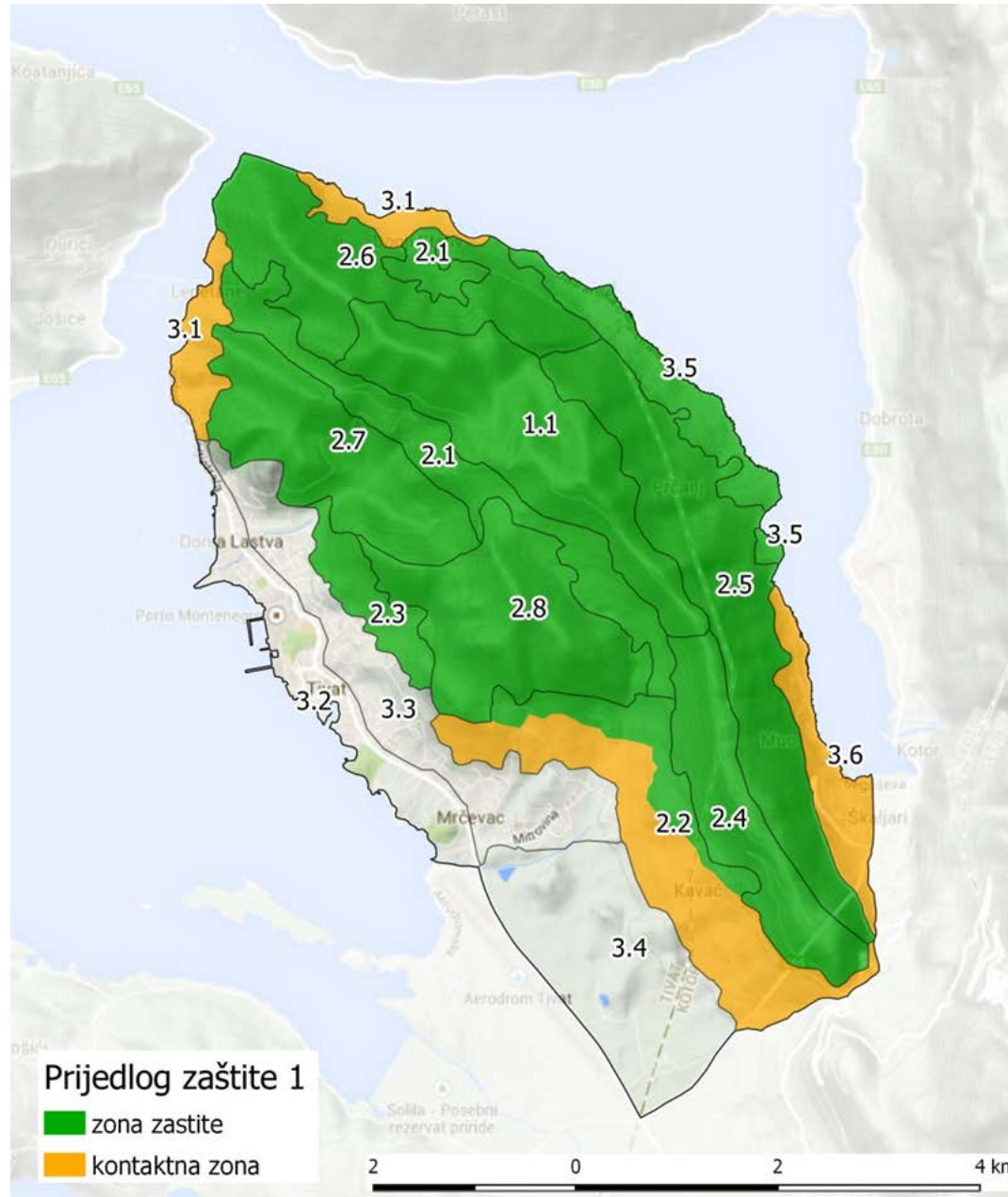
Stepen pritiska

Stepen konflikta

PRIJEDLOG ZONA ZAŠTITE KULTURNOG PEJZAŽA VRMCA

SMJERNICE ZA ZAŠTITU, PLANIRANJE I UPRAVLJANJE KULTURNOG PEJZAŽA VRMCA

- proglašenje kulturnog pejzaža na osnovi Zakona o zaštiti kulturnih dobara
- izrada plana posebnih obilježja kulturnog pejzaža Vrmca
- ukoliko se ne izradi Plan predjela Vrmca koji uključuje zonu zaštite i kontaktnu zonu - kao podloge za izradu svakog planskog i projektnog rješenja – studije lokacije treba izraditi Konzervatorsko - pejzažnu studiju
- planirane cestovne saobraćajnice iznad Tivta u predjelu Đurđevo brdo, te u Stolivu, (Prčanju) izazivaju degradaciju pejzaža, stoga su potrebne korekcije trase - preispitati trase u okviru izrade detaljne Pejzažne i saobraćajne studije, odnosno Studije uticaja na životnu sredinu
- Studiju lokacije uz austrijsku fortifikaciju na Vrmcu treba staviti van snage. Pristupiti izradi novog planskog rješenja koje će uvažiti pejzažne vrijednosti. Podloga za izradu idejnog urbanističko-arhitektonskog rješenja treba biti Konzervatorsko-pejzažna studija
- napuštene ambijentalne cjeline Gornje Lastve, Gornjeg Stoliva, Većebrda, Gornjih Bogdašića itd. revitalizovati i uključiti u turističku ponudu. Pri tome treba sačuvati prostornu matricu ruralne cjeline i pripadajućeg pejzažnog područja koje karakteriše sistem starih puteva. U izradu Plana obnove naselja uključiti i okolno područje, pripadajući pejzažni tip za kojeg treba izraditi detaljnu Konzervatorsko-pejzažnu studiju.

SMJERNICE ZA ZAŠTITU, PLANIRANJE I UPRAVLJANJE KULTURNOG PEJZAŽA VRMCA

- izraditi Konzervatorsko-pejzažnu studiju predjela Donji Bogdašići-Kavač, te preispitati planske postavke i izvršiti reviziju aktuelnog DUP-a Kavač u dijelu koji planira stambenu izgradnju na padinama Vrmca iznad puta Gradiošnica – Trojica.
- Predlaže se za područja koja su ocijenjena najvećim stepenom konflikta izrade Konzervatorsko-pejzažne studije na osnovu kojih se mogu izraditi smjernice za budući prostorni razvoj i gradnju uz očuvanje prepoznatih vrijednosti.
- Prepoznati različiti tipovi kulturnog pejzaža Vrmca veliki su potencijal za korišćenje, i rehabilitaciju nekadašnjeg fortifikacijskog, sakralnog, ljetnikovačkog i agrikulturnog pejzaža. Kulturni pejzaž na taj način ujedno postaje sredstvo identifikacije i privlačenja za stanovništvo, ali i za posjetioce. Ekonomska valorizacija pejzažnih resursa kroz turističku privredu danas je opravdana i poželjna. Kulturno raznolik i ekološki očuvan prostor Vrmca strateški je resurs turizma, na temelju kojeg se danas može razvijati ne samo Opština Kotor i Tivat, već i širi prostor mikroregije. Stoga na današnjem ekološki i kulturno izrazito osviješćenom turističkom tržištu kulturni pejzaž Vrmca ima niz komparativnih prednosti.

HVALA
NA
PAŽNJI

